

АСПЕКТИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ В КОНТЕКСТІ НОВОГО ЕТАПУ РОЗШИРЕННЯ НАТО НА СХІД

Купренюк Т.,

*здобувач кафедри теорії та історії держави і права
Ужгородського національного університету*

Чергова політична криза в Україні спотворила загострення зовнішньополітичних проблем країни, її сприйняття західноєвропейським, американським та всім світовим суспільством, висунула на зовнішньополітичний порядок денний нові актуальні й нагальні питання, які потребують негайного вирішення задля того, щоб країна остаточно не втратила залишків позитивного іміджу на світовій політичній арені.

Одразу ж після обрання новим Президентом України В.А.Ющенка більшість з представників політичного керівництва, очолюваного ним, впевнено висловлювалась про бажання вступити до лав Північноатлантичного альянсу. Пізніше, після обрання Верховною Радою Прем'єр-міністром В.Ф.Януковича й нового складу Кабінету Міністрів, який у більшості представляє так-званих „просхідних” політиків, конфігурація політичних сил на українському політичному Олімпі суттєво змінилась. І, як наслідок, загострилась політична боротьба представників „прозахідного, натівського” підходу з апологетами „просхідного, російсько-СНДовського” напрямку, озброєними відповідними аргументами та контраргументами.

Прозахідні кола української політичної еліти активно намагаються інтегруватись до трансатлантичних та суто європейських структур, тому що бачать у цьому не лише сенс й користь для розвитку Української держави, а й закріплення незалежності країни від колишнього „патрона” – Російської Федерації та остаточного позбавлення від радянського минулого.

Особливої гостроти протиріччя між двома політичними таборами досягали під час обговорення питань, пов'язаних із зовнішньополітичними аспектами, а саме: входження України до міжнародних [СОТ], атлантичних [НАТО] та європейських [ЄС] структур. Уже сам факт обговорення викликає з боку прихильників „просхідного руху” хвилю обурення, що висловлюється на скликаних з цього приводу та спеціально організованих „народних” мітингах, що проводяться, як правило, у сприятливих для подібних заходів регіонах: Кримській Автономії, по всьому півдню та сходу України. На зовсім теоретично непідготовлені народні обіднілі маси вивалюють лише негативні аспекти сумарно

„пронатівського” курсу, з „совковою” агресивністю наполягаючи не лише на неприйнятті Україною будь-яких пропозицій з боку, зокрема, НАТО, а взагалі ворожий протидії присутності будь-якого представника цієї організації на території країни.

Метою даної роботи не є детальний розгляд причин, сутності й наслідків суперечок, що розгорнулися на внутрішньополітичному тлі між двома ментальними полюсами, що об'єднані географічними рамками однієї держави, але спроба проаналізувати й наблизитись до об'єктивного аналізу що саме є НАТО на сучасному етапі і чому його „малюють” саме так у нашій країні.

1. Розширення НАТО і ЄС.

Серед політичних оглядачів кінець березня 2004 року вважається моментом завершення масштабнішого в історії Північноатлантичного альянсу етапу розширення. Тоді до НАТО увійшли одразу сім країн – колишніх членів Варшавського договору або СРСР. Синхронно, тобто вже у квітні того ж року, подібне розширення відбулось у рамках Європейського Союзу, за межами залишались тоді лише занадто „бідні”, відповідно до норм ЄС стосовно нових членів, Румунія і Болгарія. Проте вже наприкінці квітня 2005 року обидві країни підписали угоду про приєднання до ЄС, що вже на початку 2007 року стало об'єктивною підставою для прийняття їх до ЄС. „Не приєднаними” залишаються лише Албанія та всі, крім Словенії, країни колишньої Югославії. Таким чином, якщо подивитись на мапу Європи, можна зрозуміти, що майже увесь регіон колишнього протистояння двох ворожих блоків в Європі знаходиться під воєнно-політичним і економічним наглядом західних (тобто американо-західноєвропейських) структур або підпадає під їхній вплив. Швидкість і динаміка, з якими відбуваються перетворення у Центральній та Східноєвропейському регіоні, та й, власне, поточна ситуація, свідчать про однозначність подальшого курсу розширення згаданих організацій – далі на схід, тобто в Україну.

Будучи всі часи особливо привабливою для іноземних загарбників, Україна, зі свого боку, намагається весь час зміцнити власну незалежність попри так-звані „зовнішні виклики”, а саме нама-

гання як Заходу, так і Сходу розглядати її, як лише об'єкт-територію своїх інтересів, котрі весь час сприймають її лояльність, щирість та ввічливість до всього іноземного, внутрішні протиріччя та споконвічне місіонерство, як слабкість і неупередженість.

Тому у цьому контексті зрозуміла ставка зовнішніх сил, котрі намагаються втілити свої плани стосовно розширення далі на схід, на українські політичні кола, що є прихильниками „прозахідного” курсу. Можливе здійснення таких намагань за відсутності внутрішніх суперечок з цього приводу означала б вдалий початок нового етапу розширення НАТО шляхом включення до складу „нових” трансатлантистів - країн СНД.

Але будь-яка подія глобального рівня, до якої впевнено можна віднести й розширення Північно-атлантичного альянсу, потребує ретельної та надійної підготовки світової громадськості, зовнішньополітичних кіл і т.і.. Так, попереднім етапам розширення передували два принципових рішення, прийняті на історично значимих саммітах НАТО – Мадридському 1997 року та Празькому 2002 року.

Проведення Мадридського самміту влітку 1997 року прийшлося на один із термінів президентства у Сполучених Штатах Б.Клінтона. Саме тоді було офіційно запрошено до членства в Альянсі трьох, найбільш провідних після НДР, країн колишнього соціалістичного табору – Польщу, Чехію та Угорщину. Одночасно було укладено „Хартію про особливе партнерство” між НАТО і Україною. Деякі з російських дослідників вважає, що зазначеною „Хартією” з боку альянсу не надавалось жодних гарантій безпеки Україні, нібито вона лише слугувала попередженням Росії – не зазіхати на суверенітет України [1]. Тобто вже тоді створювався плацдарм для залучення країни до натовських структур. Уже влітку 1999 року на Вашингтонському ювілейному самміті зазначені країни стали повноправними членами НАТО.

Другий повномасштабний етап розширення припав на президентство Дж. Буша, котрий влітку 2001 року знов поставив на порядок денний просування атлантичного альянсу „від Балтійського до Чорного морів”, як вельми необхідний захід для США та його союзників. Сценарій повторився: на самміті у Празі надано офіційне запрошення вступити до колись ворожого блоку Болгарії, Словаччині, Словенії та Румунії, але на відміну від попереднього ті ж самі запрошення „на рівних” отримали й колишні радянські республіки – Литва, Латвія та Естонія [2].

Саме з цього заходу вже більш чітко починають говорити на всіх рівнях про можливе вход-

ження в альянс України, як наступний крок до досягнення головної мети Заходу – наблизитись впритул до Росії. Ще в період президентства Л.Кучми була укладена ціла низка угод, планових заходів із багатостороннього співробітництва, включаючи активну участь українських військових у спільних навчаннях та тренінгах по лінії НАТО, а 2003 року українській підрозділ брав участь у операціях в Іраку.

2. Протиріччя всередині блоку.

Проте це лише погляд зсередини, а зовні виходження країн колишнього соціалістичного табору до західних структур відбулось у той час, коли трансатлантичне співтовариство розривається від сумнівів, котрі висловлюються по обидва боки Атлантики. Саме на президентство Дж. Буша-молодшого припадає найбільш суперечлива зовнішньополітична діяльність Сполучених Штатів і, як наслідок, загострення протиріч між колись вірними і покірними західноєвропейськими партнерами по альянсу.

Більшість дослідників вважає критичними і вирішальними для зміни характеру відносин дві події, що приголомшили світ: 11 вересня 2001 року та війна в Іраку 2003 року. Криза відносин ЄС – США, приводом для якої було неприйняття провідними західноєвропейськими країнами американської політики в Іраку, викликала хвилю критичних оцінок у політологічній пресі. Як писав американський журналіст і політолог, котрий мешкає в Європі, Роберт Каган: „По всіх важливіших питаннях сили – дієвість сили, моральність сили, намагання використовувати силу – американські і європейські оцінки все більше розбігаються” [3]. З ним погоджується й інший американський політолог Філіп Гордон з Брукінгського інституту, який передбачає можливість відвертої конфронтації між Європою та США: „Ми можемо опинитись у процесі створення нового світового порядку, в котрому навіть саме концепція „Захід” не існуватиме” [4].

З цими висловлюваннями співзвучні оцінки ситуації, що склалась у трансатлантичних відносинах, надані європейцями. „За останні 50 років ситуація ніколи не була настільки поганою. Визнаємо, що Америка є гегемоністською силою, але питання полягає в тому, як саме ця сила використовується”, – висловився посол ЄС у США Гунтер Бургхардт у своєму інтерв'ю газеті „The International Herald Tribune” [5].

Загострення суперечок між США і Європою, а, на думку російського дослідника, доктора історич-

них наук, заступника директора Інституту Європи РАН Михайла Носова, між адміністрацією Дж. Буша і Європою, почалось іще напередодні трагічної події 11 вересня 2001 року, а саме у серпні [6]. Саме тоді було проведено опитування населення чотирьох європейських країн щодо порівняння політики Б.Клінтона і Дж. Буша. Результати виявили, що сім з десяти європейців вважають, що Буш приймає рішення виключно на користь США, політика Клінтона була оцінена вище на 40-60%, ніж його правонаступника [7].

Незадоволення західноєвропейців викликала ціла низка факторів: відмова президента Сполучених Штатів ратифікувати Кіотський протокол, відмова Америки виконувати положення договору про протиракетну оборону, невідповідність західноєвропейським принципам відмови від смертної кари як вищої міри покарання, ігнорування рішень глав урядів провідних західноєвропейських країн стосовно війни в Іраку, міри покарання для колишнього лідера країни Саддама Хусейна, спроб Європейського Союзу відвести або розв'язати штучно розпалювану США конфліктної ситуації з Іраном й багато іншого. Намагаючись якось виправити ситуацію, у коментарі підсумків опитування американський політолог, колишній директор управління планування Держдепартаменту в адміністрації Б.Клінтона Мортон Гальперін зазначив, що Америка повинна повернутись до розуміння того, що досягнення американських цілей можливе виключно з урахуванням інтересів атлантичних союзників, а якщо цього не відбудеться, – „спираючись на підсумки цього опитування, ми можемо зіткнутись з серйозним погіршенням трансатлантичних відносин, виправити яке за допомогою традиційної дипломатії здається неможливим" [8].

Американці критикують західноєвропейців за надлишкову бюрократизацію системи управління ЄС, за проект конституції на 260 сторінок, за нездатність сформувані і послідовно втілювати спільну політику, за тягар соціальних проблем, за військову слабкість.

Але принциповими є розбіжності між двома континентами з питань вирішення проблем безпеки. Особливо гостро це виявилось під час війни в Іраку. Сполучені Штати проігнорували негативне ставлення Німеччини, Франції і Бельгії, що наполягали на вирішенні цієї бездоказової, штучної проблеми шляхом мирних дво- та багатосторонніх переговорів у рамках ООН. Наступна таблиця відображає найбільш гострі історичні суперечки між трансатлантичними союзниками:

№	Подія, що викликала розбіжності	Суть суперечок
1.	Суецька криза 1956 року	Відмова США ухвалити спробу Великої Британії і Франції вирішити кризу військовим шляхом.
2.	Питання стосовно багатосторонніх ядерних сил, початок 1960-х років	Суперечки США з Великою Британією.
3.	Вихід Франції з лав НАТО 1966 року	Відмова США надати керівні позиції у Північноатлантичному блоці французьким військовим спеціалістам.
4.	Війна у В'єтнамі	Розбіжність США з декількома західноєвропейськими союзниками.
5.	Розміщення ракет „Першинг“ уФРН	Неоднозначна позиція союзників.
6.	Боснійська криза 1991 року	Західноєвропейці намагались вирішити цей конфлікт власними, європейськими силами, що означало б декларування пріоритету виключно європейської політики без участі американського „прибульця“. Спроба виявилась настільки невдалою, що чотири роки потому американці були вимушені втрутитись. Ця подія дала підстави американському історичному У.Пфаффу висловитися наступним чином: „... [європейці] не змогли діяти колективно й відмовились діяти індивідуально...“ [9].

Події 11 вересня створили ситуацію жодного разу до цього не використаної статті 5 НАТО стосовно нападу на будь-яку країну-члена альянсу порівняного з нападом на всіх інших. Європа висловила солідарність з американським народом й закликала до спільної боротьби з міжнародним тероризмом. Під цим гаслом трансатлантичні союзники направили свої підрозділи до Афганістану. Дуже швидко американці зрозуміли слабкість європейських військових можливостей під час бойових операцій, що одразу переорієнтувало їх на зосередженість лише на своїх власних потужностях. Західноєвропейцям в цьому не подобалось постійне намагання американців все вирішити військовим шляхом, в той час як за визначенням президента Франції Ж.Ширака, „... війна завжди символ провалу й найгіршого вирішення проблеми" [10]. Саме тоді на шпальтах західноєвропейської преси розгоралась дискусія щодо „багатополярності" сучасного світу, яка остаточно розхолоджувала західноєвропейські континенти. Крім того, тиск внутрішньополітичних проблем змусив першими Францію і Німеччину остаточно відмовитись від участі в операціях коаліції.

І тут у нагоді стали „нові” трансатлантисти – країни ЦСЄ і Україна. Дослідник М.Носов визначає цікаву особливість цієї ситуації, а саме складність дуального суперечливого членства зазначених країн: до Європейського Союзу вони вступили присягаючи ідеалам європейської єдності, проте, опинившись там, зіткнулись з протиріччями як всередині ЄС, так й в Атлантичному союзі. Їхній вибір на користь США був продиктований суто прагматичними міркуваннями – їх об'єднувало розуміння, що США залишається світовим лідером, котрий зберігає домінуючі позиції у НАТО та воєнну присутність в Європі, а все це варто того, щоб нехтувати поки ще віртуальною європейською єдністю замість конкретних військових та фінансових вигод. Свою роль зіграла і промова міністра оборони США Рамсфелда напередодні іракської кампанії, в якій він протипоставив „нову” Європу „старій” не на користь останньої, що підсилило у східноєвропейських еліт відчуття власної важливості й створило враження, що у застарілу трансатлантичну спільноту підлили „свіжу молоду кров”. Проте, незважаючи на „фесєрйо допущення”, ці країни стикаються з дилемою вибору: НАТО або ЄС, і саме присутність США в одній зі структур ускладнює для „нових демократій” процес асиміляції з суто західним, цивілізаційним світом.

3. „Нові демократії”.

Сам по собі факт входження країн колишнього Варшавського блоку до західних інституцій, на жаль, не зробив їх автоматично повноцінними членами транс- та євроатлантичної спільноти. Здається, їм ще тривалий час не вдасться подолати суттєве відставання від „класичного” Заходу за рівнем розвитку економіки та політичних інститутів. Якщо населення ЄС внаслідок вступу десяти нових членів зросло приблизно на 20%, то загальний ВВП Євросоюзу, за різними оцінками, – лише на 5-9%. Кількість „малих” країн в ЄС зросла після розширення з 10 до 19-ти. Навіть у найрозвинутіших країнах Центральної і Східної Європи (Словенії і Чехії) ВВП на душу населення приблизно у півтора разу нижче, ніж у середньому по ЄС. Вельми обмеженою залишається цінність нових членів НАТО з військової точки зору, особливо на тлі жорстких бюджетних обмежень й необхідності врахування соціально-економічних пріоритетів для власного розвитку. Загальна сума військових витрат країн, що вступили до Північноатлантичного союзу протягом 1999-2006 років, наближається лише до 10 млрд. доларів. Це складає менш ніж 10% загального показника всіх європейських країн - членів НАТО.

Відверто кажучи, підготовка до вступу до НАТО і ЄС стимулює центрально- та східноєвро-

пейські країни до того, щоб провести низку необхідних, подекуди дуже чутливих для економіки і політики цих країн, реформ. Обов'язковою умовою для інтеграції до західних інституцій було розширення цивільного контролю над військовою сферою. Держави, які раніше неодноразово внаслідок власної політики опинялись на межі конфлікту з приводу проходження кордону або дискримінації, на їх погляд, своїх національних меншостей, що мешкають у сусідніх країнах, зараз уклали низку двосторонніх угод, котрі регулюють прикордонні проблеми (наприклад, Польща з Литвою, Угорщина зі Словаччиною, Польща з Україною, Угорщина з Румунією, Чехія з Німеччиною і таке інше). Не варто, проте, відносити ці позитивні заходи лише на користь західних ініціатив. Відносно мирним вирішенням прикордонних суперечок країни ЦСЄ перш за все мають віддячити „комуністичній” епосі, яку вони постійно критикують, – коли прикордонні суперечки між ними були припинені дякуючи жорстким заходам Москви. Саме тому впродовж всього посткомуністичного періоду ці локальні міжнаціональні протиріччя не перетворилися на постійні конфлікти регіонального масштабу, практично не виникало нових конфліктів, не активізувались застарілі територіальні претензії (за винятком Югославії), саме тому цим країнам для того, щоб увійти до західних структур не прийшлося стикнутись з проблемою серйозних прикордонних проблем.

Проте не слід відкидати того, що навіть за умови відповідності країн ЦСЄ нормам щодо вступу до західних організацій, головна проблема, пов'язана з їх периферійним статусом в Європі, залишається. На думку директора Румунської академічної асоціації, консультанта Світового банку Алина Мунджу-Піппиді, внаслідок розширення ЄС на схід був створений лише „санітарний кордон”: країни „класичної” Європи оточили себе новими членами Євросоюзу і НАТО, а саме останні зараз безпосередньо стикаються з тією „пустелею”, котрою є та частина Європи, що залишилась [11] не залученою до цивілізаційного процесу.

Крім того, як це не дивно, але саме націоналізм, що був однією з найефективніших методів на початку 1990-х, під гаслом якого кожна країна Центральної та Східної Європи, включаючи колишні країни СРСР, прагнула якомога скоріше покинути соціалістичний табір, перешкоджає зараз прийняти їм західноєвропейського вигляду – занадто він контрастує з західним. І не допомагають в цьому навіть про-європейські та про-атлантичні гасла, що з регулярністю лунають всередині посткомуністичних країн ЦСЄ. Це особливо притаманне і для країн Південно-Східної Європи, і для Поль-

щі, і для країн Балтії. У більшості країн – нових членів західних інститутів залишається досить високим рівень корупції, а криміналізація часто потрапляє і до інститутів влади. „Еліти і суспільства, що перебувають у „родових муках" перехідного періоду, роблять ставку то на політику за принципом „зуб за зуб", то на ідеї європейців, котрі думають розумно", – це характеристика політичної культури у посткомуністичних країнах ЦСЄ генерального директору Інституту фінансових досліджень (м. Будапешт) Ласло Лендела [12].

На думку західних спостерігачів, існує ще одна небезпека: Східна Європа, що не є досить розвинутою за західними стандартами, але занадто швидко прийнята до ЄС, може розмити вже сформовану європейську ідентичність й особливо тим, що робоча сила з країн ЦСЄ прийшла на західноєвропейський ринок праці, що і стало причиною відхилення проекту Конституції Євросоюзу на референдумах у Франції і Нідерландах (травень – червень 2005 року). Поразка прихильників європейської Конституції на референдумі у Франції 29 травня 2005 року зовсім не стала приводом для злорадства в країнах ЦСЄ. Більш того, серед країн, котрі особливо схвилювані можливим провалом Конституції, опинилась і Польща, хоча вона і сперечалась з приводу невідповідних для неї положень цього документу. Цьому є серйозні причини: по-перше, загрожує надовго припинити подальше розширення ЄС, котре Польща занадто енергійно відстоює, а по-друге, може знову поставити країну в „проміжне" положення країни-буферу, країни-форпосту між західною цивілізацією і суворою Росією, від чого поляки весь час намагались позбавитись. Саме тому польські лідери продовжують підтримувати процес затвердження конституційного договору (хоча багато політиків і експертів у країні закликають виправити документ). Прем'єр-міністр Польщі М.Белька заявив, що саме тому, що Франція відхилила договір, „ми повинні йти вперед, щоб показати нашу рішучість і європеїзм" [13]. Парадоксальним чином французька відмова стала шансом для суттєвого зміцнення польських позицій в Європейському Союзі, вважає голова польського представництва. В умовах, що склались, активізація Польщі взяти на себе роль „моста" між ЄС, НАТО і США та Україною викликана намаганням якомога скоріше передати „правонаступництво" статусу країни-форпосту і країни-буферу між двома полюсами цивілізаційного світу новій, більш східній країні.

Викликом для „нових" країн-членів НАТО власне і є новий образ цієї організації. Їх намагання залучитись до західних структур – це привід іще раз підкреслити свою неприналежність до всього

„совкового", з одного боку, і якомога ближче наблизитись до суто західних цінностей. А США робить надмірний акцент на неєвропейські місії Північноатлантичного блоку, нерідко нав'язуючи новим союзникам не ті завдання, заради яких вони приймали рішення вступити до альянсу, – все це приховує загрозу надалі розмити проамериканську лояльність їхніх правлячих еліт. Єдиним позитивним лейтмотивом для деяких з них є надія, що її висловив у своїй промові колишній секретар США К.Пауелл, з приводу того, що з Північноатлантичного союзу, зосередженого на захисті спільної території і запобіганні агресії, НАТО, як „ліга демократій" зараз перетворюється в „альянс, присвячений, головним чином, захисту спільних інтересів і спільних ідеалів", „спотворенню справі свободи, розширенні зони свободи і укріпленню миру" [14]. Саме це надихає такі країни, як Польща, Литва, Румунія, які знаходяться на східному кордоні євроатлантичної спільноти і намагаються розширити „зону демократії" на схід. Проте для більшості малих центральноєвропейських країн є ближчими ті пріоритети, що пов'язані з їхнім благоустроєм в Європі, яка знаходиться на етапі інтеграції. Сучасна політика США не передбачає поради з союзниками, а скоріш використання їх як „інструментів" для тієї або іншої операції, що фактично веде до протиставлення більш розвинутих країн ЦСЄ менш розвинутих.

Але саме це і створює своєрідну ситуацію балансу: готовність „нових демократій" „шикуватись" під гаслами НАТО за врахування з боку США їхніх власних національних інтересів, які самостійно вони вирішити нездатні.

4. Повертаючись до теми розширення.

Геополітичне положення Східної Європи змінюється дуже швидко, охоплення країн регіону західними інститутами відбувається такими темпами, що навіть давній антагоніст будь-якого розширення на схід Росія не встигає на це належним чином реагувати. Повертаючись до нової мапи Європи, необхідно відзначити, що вже очевидним фактом є „переформування" регіону ЦСЄ або зрівняння кордонів між „Центрально-Східною" і, власне, „Східною" Європою (тобто між колишніми соціалістичними країнами і територією колишнього СРСР). Каскад політичних криз в Україні в цьому контексті є ні чим іншим, ніж зондаж, націлений на реалізацію нового етапу розширення – залучення України у сферу проамериканських інтересів.

Серед американських експертів, що закликають сміливіше „вивчати" східноєвропейський регіон – старший науковий співробітник Німецького Фонду Маршалла у США Р.Асмус. Ще у часи, коли

він працював на посаді помічника держсекретаря з європейських справ (1997-2000 роки), він разом зі своїми колегами-одномумцями Кюглером і Ларанбі був одним із найактивніших в американських політичних колах апологетів розширення НАТО на схід. На сучасному етапі, констатуючи явну кризу альянсу в результаті іракської війни, він доходить до висновку, що для оздоровлення євроатлантичної спільноти потрібен іще один новий „східний” порядок денний. Після включення у західну спільноту країн ЦСЄ, „історична місія” має продовжуватись - настав час, на думку Асмуса, зробити подібний за масштабом крок: включити „Україну, що демократизується”, до складу Заходу, знешкодити „останню тоталітарну диктатуру, що залишається в Європі,” у Білорусі й, нарешті, зайнятись „трансформацією Росії в демократичного, сучасного і прозахідного партнера” [15].

Всі політичні кризи в Україні не обійшлися без участі в них Польщі. Колишній президент країни А.Квасньневський був одним з перших із західних лідерів, що відвідав Україну під час президентських виборів наприкінці 2004 року і зараз, навесні 2007 року. Будучи явним противником Росії, Польща знов бере на себе роль політичного посередника між двома протидіючими українськими силами з явним пріоритетом у бік „помаранча”, тим самим діючи з проамериканських позицій. У той же час Польща, як вважає декілька експертів, здатна використовувати свої ще слабкі позиції в ЄС, щоб активізувати „східний вимір” в його політиці, оскільки, на думку поляків, існуюча політика „нового європейського сусідства”, що затверджена в рамках Євросоюзу, є досить слабкою, не дає ефективних важелів впливу на східних сусідів, у першу чергу, на Україну і Білорусь. Ця політика передбачає створення „кільця друзів” навколо кордонів нового, розширеного Євросоюзу на схід і на південь від нього, проте не обіцяє їм жодних перспектив членства в ЄС. Польща наполягає на тому,

щоб „демократичній Україні” й іншим пострадянським країнам, які будуть наступними, були чітко визначені перспективи вступу до ЄС. Це виключно політична ціль - зробити неможливим відродження „російської імперії”. В цьому до Польщі приєднуються і країни Балтії, проте більшість держав ЄС поки ще доволі скептично сприймають подібну настирливість найбільш антиросійських членів Європейського Союзу.

* * *

Колись за радянських часів у випадку будь-яких негараздів говорили: „Аби не було війни!”, тобто все можна подолати, а війна – найстрашніше горе у світі. Спостерігаючи сучасну політичну ситуацію в Європі й у світі, здається, що зараз є необхідність досить часто згадувати ці слова – у них все: виваженість, обережність, зваженість кожного вислову, дії, ініціативи. Європа, на відміну від острівних Сполучених Штатів, пережила найкривавішу, найстрашнішу трагедію людства – каскад світових війн. Мабуть подальший, відносно мирний період є тою самою платою, за яку віддали своє життя мільйони людей.

Зрозуміло, що змінилось вже багато поколінь з тієї вселенської трагедії, прагматизм увійшов до всіх сфер сучасного життя, але є й повинно існувати табу на деякі речі. Те, що зараз відбувається на нашому континенті, нагадує події 30-х років минулого століття: також перекроювалась Європа, також швидко відмовлялись від колись пріоритетних цінностей, також уклали таємні угоди, також розширювались на схід, з тією різницею, що національна самосвідомість народу була настільки вище, що захопити будь-яку європейську країну можна було лише силою. Зараз часи змінились, змінились і методи захоплення. Але чи виникло бажання у будь-якого сучасного народу слугувати будь-якій іноземній ідеї? Позбавитись власної домівки, де будуть хазяйнувати інші?

Список використаних джерел:

1. Самуйлов СМ. Государственный Департамент и решение о расширении НАТО (1993 – 1994 гг.) // США и Канада – ЭПК. – № 12, 2006. – С. 80.
2. Prague Summit 2002. Selected Documents and Statements // NATO Public Diplomacy Division. – B-1110 Brussels – Belgium 2003. – 58 p.
3. Kagan R. Power and Weakness // Policy Review. – February/March, 2002. - №111.
4. Gordon P. Prospect – July, 2004. – P. 45.
5. The International Herald Tribune – April 29, 2004.
6. Носов М. Глобальные аспекты трансатлантических отношений // Современная Европа – Апрель/Июнь. – № 2. – 2006. – С. 33.
7. Bush Unpopular in Europe, Seen As Unilateralist // The PEW Research Center. – August 15, 2001.
8. <http://people-press.org/reports/display.php3?ReportID=5>

9. Pfaff W. The Wrath of Nations. – New-York, Simon and Schuster, 1993. – P.218.
10. Le Figaro – le 22 Janvier, 2003.
11. Mungiu-Pippidi A. Beyond the New Borders. //Journal of Democracy.– January 2004. – Vol. 15, № 1. – P. 50.
12. Лендъел Л. Между Марсом и Венерой. // Россия в глобальной политике.– 2004. – № 3 (май-июнь).– С. 175.
13. Ratyfikacja to szansa dla Polski. // Gazeta Wyborcza. – 01.06.2005.
14. Powell Welcomes Seven New East European Members to NATO. // Washington File. – 29.03.2004.
15. Asmus R. Rebuilding the Atlantic Alliance. // Foreign Affaires. - September/October 2003. – P. 23-24.

Аннотация

В статье рассматриваются отношения в треугольнике «НАТО – Европейский Союз – молодые демократии Центрально-Восточной Европы» в контексте формирования политики расширения Альянса на Восток. Особое внимание уделяется эволюции отношений между НАТО и Украиной.

Summary

The article deals with the relationships that emerged in the triangle "NATO – European Union – new democracies of CEE" in the context of the formation of the Alliance East Enlargement policy. The special attention is paid towards the evolution of the relations between NATO and Ukraine.